

VĂN BẢN 2

TUỔI THƠ TÔI

Chuẩn bị đọc

Em từng vô ý làm tổn thương người khác hay chưa? Nếu có, sự việc ấy xảy ra như thế nào?

Trải nghiệm cùng văn bản

Hôm rày¹ ngồi ở quán Đô Đô nghe tiếng dế vẳng ra từ chậu cây um tùm cạnh chỗ ngồi vào những chiều mưa, tự nhiên thấy lòng buồn man mác. Tiếng dế, tiếng chim, tiếng đập cánh của bọ rầy là những âm thanh vọng về từ tuổi thơ. Những ai đã rời quê lên thành phố, hàng ngày tai quen nghe tiếng máy, tiếng xe, tiếng huyên náo phố thị, một hôm bất chợt nghe tiếng dế cất lên từ đâu đó thật gần, hẳn lòng cũng nao nao giống như tôi.

Tuổi thơ tôi lem luốc² ngoài đồng, mùa hè nào cũng đội nắng lui cui khắp bờ bụi để bắt dế, tìm tổ chim, đào khoai, nhổ đậu, bẻ mía trộm hoặc chui vô vườn nhà hàng xóm để hái ổi, hái mận rồi ù té chạy khi chủ nhà suýt chó xò ra sủa ầm ĩ.

Đá dế là trò chơi gắn liền với thời thơ ấu của bất cứ đứa trẻ thôn quê nào. Bọn tôi thường nhốt dế trong hộp diêm, thức ăn cho dế là những nhánh cỏ non tơ nhất. Trước khi cho dế ra trận, bọn tôi bút tóc buộc chân dế rồi quay tít. Dế quay mòng mòng, chóng mặt nên nổi khùng, vào trận là xông lên “liều mình như chẳng có”. Trong những cuốn sách về tuổi mới lớn của tôi, khi đặt bút viết những câu “thảm thiết” kiểu như “có phải em đang quay tôi như quay dế” ấy là lúc tôi đang mường tượng lại cảnh này.

Bạn bè tuổi thơ tôi có thằng Lợi. Lợi là thằng “trùm sò”³ nổi tiếng trong lớp tôi. Lúc nào nó cũng nghĩ đến chuyện “thu vé cá nhân”. Đứa nào nhờ chuyện gì nó cũng làm nhưng phải trả công nó đàng hoàng. Nó ra giá nghiêm chỉnh. Chép bài giùm là hai viên bi. Giữ dép trong giờ chơi thì một viên. Lợi “làm giàu” bằng cách đó.

Vậy mà một hôm tình cờ bắt được con dế lửa, Lợi quý lắm, ai đổi gì cũng không đổi. Tụi bạn gạ đổi mười viên bi, hai chục viên bi, Lợi vẫn từ chối. Tôi nhìn ăn sáng một tuần, đếm năm đồng bạc năn nỉ nó bán con dế lửa cho tôi, nó vẫn nghênh nghênh lắc đầu thấy ghét. ①

Suy luận

- 1 Vì sao Lợi nhất quyết không bán hay đổi chú dế lửa cho bạn?

Dế lửa có màu đỏ, nhỏ con hơn dế than nhưng đánh nhau không ai bị. Trong chiến trận, dế lửa nổi tiếng lièn. Dế lửa có hàm răng rất khoẻ, có thể cắn đứt chân những con dế than to gấp đôi nó. Nhiều chú dế than chỉ mới thấy dế lửa phòng cánh gáy một tràng “rết re re”, chưa đánh đắm gì đã quay đầu bỏ chạy, lấy cọng cỏ cứng lùa thế nào cũng không chịu quay lại “võ đài”.

Tụi bạn trong lớp không gạ đổi được con dế lửa của Lợi, đâm ra ghét nó. Đứa nào cũng muốn làm Lợi bẽ mặt, ít nhất một lần. Nhưng không con dế nào thắng được con dế lửa của Lợi. Muốn thắng được Lợi, phải kiếm được một con dế lửa thứ hai, chiến hon, li hon, ngon hon. Nhưng không thể đào đâu ra. Dế lửa là thứ “cao thủ” quý hiếm, lâu lâu mới thấy “ra giang hồ” một con. Bờ thửa, đụn cát toàn dế than, dế nhũi, dế mọi, dế corm.

¹ Hỗm rày: mấy hôm nay.

² Lem luốc: người, quần áo bị dây bẩn, dính dơ nhiều chỗ.

³ Trùm sò: chỉ người ích kỉ, luôn tìm cách thu lợi cho mình.

Thằng Bảo bèn nghĩ mèo. Đang ngồi trong lớp, nó thình lình thò tay tóm túi quần Lợi, nó cầm hộp diêm nhốt để qua lớp vải, lắc qua lắc lại thật mạnh. Nó xốc vai lèn, con đế lửa nỗi quạu, gáy inh ỏi. 2

Thầy Phu đang chép bài trên bảng, nghe đế gáy àm ĩ trong lớp, giận dữ quay xuống. Nhìn bộ mặt xanh lè xanh lét của Lợi, thầy đoán ra ngay thủ phạm. Một phút sau, hộp đế của Lợi đã nằm trên bàn thầy trước ánh mắt hả hê của tụi bạn.

Tai hoạ của Lợi chưa dừng lại ở đó. Lợi chắc mẩm¹ sau buổi học, thế nào thầy Phu cũng trả lại hộp đế cho nó. Thầy Phu cũng có ý đó thật. Nhưng đến khi tiếng trống tan trường vang lên, thầy tim hoài không thấy hộp đế đâu. Đến khi thầy sực nhớ ra, nhắc chiếc cắp to đùng lên, hộp diêm của Lợi đã bị đe xẹp lép từ đời nào.

Lợi khóc rưng rức khi đón cái hộp diêm méo mó từ tay thầy. Tôi nhớ gương mặt thầy Phu lúc đó trông áy náy ghê lắm, thầy có xin lỗi đưa học trò nhưng Lợi không nghe thấy. Nó mãi khóc, cắp mắt đỏ hoe, nước mắt nước mũi chảy thành dòng.

Tất cả bọn tôi đều thấy lòng chùng xuống. Chẳng đứa nào sung sướng vì “trả thù” được Lợi nữa. Chẳng ai muôn thấy một “cao thủ đế” qua đời bằng cách đó. Bọn tôi chỉ ghét Lợi thôi chứ không ghét con đế lửa của nó. Mà ngay cả Lợi, khi nhìn thấy nó khóc như mưa bắc, bọn tôi cũng tan nát cõi lòng, chẳng còn tâm trạng nào mà ghét nó nữa. 3

Lợi chôn chũ đế lửa dưới gốc cây bời lời² sau vườn nhà nó. Nó đặt chũ đế thân yêu vào hộp các-tông rồi kiềm một tờ báo có in màu bọc lại, buộc quanh bằng những sợi lá chuối tước mảnh. Đám tang chũ đế, bọn tôi đều có mặt, im lìm, buồn bã, trang nghiêm.

Không biết nghe đứa nào báo mà thầy Phu cũng đến. Thầy chắp hai tay sau lưng, lặng lẽ đứng nhìn Lợi “cử hành tang lễ” cho chũ đế.

Tôi cầm cuốc phụ Lợi đào đất. Tôi cố đào cho thật sâu và vuông vức.

Khi Lợi đặt chiếc hộp các-tông vào hố, cẩn cùi sửa sang cho chiếc hộp nằm ngay ngắn, cả bọn xúm vào ném từng hòn sỏi nhặt được chung quanh lên quan tài của chũ đế rồi thi nhau lấp đất cho thật đầy.

Khi ngôi mộ của chũ đế đã vun cao, Lợi cắm lên đó những nhánh cỏ tươi rồi như không kèm đực, nó bật khóc nức nở.

Dự đoán

- 2 Em đoán xem, chuyện gì sẽ xảy ra tiếp theo? Căn cứ vào yếu tố nào để đoán như vậy?

Suy luận

- 3 Thái độ của các bạn đối với Lợi cho thấy họ là người như thế nào?

Tới lúc đó, thầy Phu không đứng bất động chắp tay sau lưng nữa. Thầy bước tới một bước và đưa tay ra, bấy giờ bọn tôi mới biết nãy giờ thầy vẫn giấu sau lưng một vòng hoa kết bằng những bông hoa tim tím.

Thầy bùi ngùi đặt vòng hoa lên mộ chú dê, rồi xoa tay lên mái tóc bù xù như tơ quạ của Lợi, thầy buồn buồn nói: “Đừng giận thầy nghe con.”

Thầy Phu bây giờ đã qua đời, Lợi đã rất lâu tôi chưa gặp lại mặc dù lần nào về quê tôi cũng đi tìm nó. Nghe nói nó đã đi lập nghiệp phương xa. Cuộc sống bao nhiêu chuyện chát chpong, bè bạn, tôi tưởng đã quên băng nó, cũng như quên băng câu chuyện này.

Nhưng tôi nay có tiếng dê gáy vang bên cạnh chỗ tôi ngồi...

(Nguyễn Nhật Ánh, *Tuổi thơ tôi*, in trong *Sương khói quê nhà*, NXB Trẻ, 2012)

Suy ngẫm và phản hồi

1. Ân tượng chung của em về văn bản là gì?
2. Hãy chỉ ra các cụm từ mà người kể chuyện dùng để nói về tính cách của nhân vật Lợi.
3. Khi biết dê lừa chết, Lợi đã phản ứng như thế nào? Vì sao?
4. Đám tang của dê lừa được Lợi và bạn bè cử hành trang trọng. Những chi tiết nào thể hiện điều đó?
5. Trong truyện *Tuổi thơ tôi*:
 - a. Nhân vật nào được nói đến nhiều nhất? Dựa vào đâu để khẳng định như vậy?
 - b. Dê lừa là nhân vật gây ra sự chia rẽ giữa Lợi và các bạn hay là nhân vật khiến họ xích lại gần nhau hơn? Hãy nêu một số chi tiết để chứng minh.
6. Theo em, vì sao cái chết của dê lừa lại tạo ra một sự thay đổi lớn trong tình cảm của các bạn và của thầy Phu đối với Lợi? Sự thay đổi ấy đã góp phần thể hiện chủ đề của truyện như thế nào?
7. Từ câu chuyện trong *Tuổi thơ tôi*, em rút ra được bài học gì về cách ứng xử trong cuộc sống?

Nhà văn Nguyễn Nhật Ánh sinh năm 1955 tại tỉnh Quảng Nam.

Nguyễn Nhật Ánh có nhiều tác phẩm viết cho tuổi thơ, tuổi mới lớn như: *Cho tôi xin một vé đi tuổi thơ*, *Mắt biếc*, *Còn chút gì để nhớ*, *Hạ đỏ*, *Cô gái đến từ hôm qua*, *Chú bé rắc rối*... Một số tác phẩm của ông được chuyển thể thành phim như: *Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh*, *Kính vạn hoa*, *Bong bóng lên trời*, *Chú bé rắc rối*, *Nữ sinh*...